

بسم الله الرحمن الرحيم

فقه الحدیث کاربردی (احادیث صوم در آینه فقاقت)

نویسنده: دکتر علی راد، دانشیار پردیس فارابی دانشگاه تهران

فهرست مطالب

سلامتی جسم... ۲۷	درس اول: آشنایی با جایگاه و آثار روزه در اسلام
روزه و بازدارندگی از گناه... ۲۹	درآمدی بر فقه الحدیث (۳)... ۱۵
روزه و تقویت صبر... ۳۰	روش درس... ۱۶
روزه و قناعت... ۳۱	پیش نیازها... ۱۶
روزه و همدردی با فقیران... ۳۱	سیر اجمالی مباحث... ۱۶
نظم و انضباط... ۳۲	چند تذکر... ۱۷
درس دوم: آشنایی با برخی از احکام ماه مبارک رمضان	معناشناسی صوم در لغت و اصطلاح... ۱۷
احکام ماه مبارک رمضان... ۳۵	صوم در لغت... ۱۷
مفهوم و نمونه... ۳۵	الف - ترک و امساک... ۱۷
وجوب قرآنی - روایی روزه ماه رمضان... ۳۶	ب - ایستایی از حرکت... ۱۸
معناشناسی «فرض» و «وجوب»... ۳۶	صوم در اصطلاح فقه... ۱۸
سنخ‌شناسی حکم روزه، در آینه روایات... ۳۷	ارکان سه‌گانه تعریف صوم... ۱۹
ساختارشناسی بیانی وجوب روزه در روایات... ۳۸	روزه در آیین اسلام و ادیان توحیدی... ۲۰
کلیدواژه... ۳۸	روزه در آیین یهود و مسیح... ۲۰
الف - فرض... ۳۸	تشریح روزه در قرآن... ۲۲
ب - واجب... ۳۹	تقوا؛ حکمت قرآنی تشریح روزه... ۲۳
	جایگاه روزه در آینه روایات... ۲۴
	آثار جسمی، روانی و اجتماعی روزه... ۲۷

ج - جایز نبودن پنهان کردن حالت	روزه در صورت پرسش... ۴۹
سحری خوردن... ۵۱	
معناشناسی سحور و تسخر... ۵۱	
ساختارشناسی استحباب سحری	خوردن در روایات... ۵۲
الف - امر... ۵۲	
ب - نهی... ۵۲	
ج - گزاره‌های تلویحی -	ترغیبی... ۵۲
سحری خوردن در روزه مستحبی... ۵۳	
غذای سحری سفارش شده در	روایات... ۵۴
خواهیدن... ۵۵	
سفارش تلویحی به خواب در حال	روزه... ۵۵
راز سفارش به خواب روزه‌دار... ۵۶	
استحباب تبعی خواب روزه‌دار... ۵۶	
ساختارشناسی استحباب خواب	روزه‌دار... ۵۶
الف - امر... ۵۷	
ب - مفهوم وصف... ۵۷	

ج - امر... ۳۹	
د - کَلَّفَ... ۳۹	
اسلوب بیانی... ۳۹	
پرسشی - تکلیفی... ۴۰	
رؤیت هلال... ۴۰	
معیارهای روایی تشخیص آغاز و پایان ماه	رمضان... ۴۱
تواتر معنوی روایات رؤیت هلال... ۴۱	
تقدم رتبه‌ای معیار رؤیت بر عدد... ۴۲	
بیست و نه روز بودن ماه رمضان... ۴۲	
نکات هفت‌گانه فقه الحدیثی روایت امام صادق	علیه السلام... ۴۳
درس سوم: آشنایی با آداب روزه‌داری در اسلام	
(۱)	
آداب روزه‌داری... ۴۶	
مفهوم‌شناسی آداب روزه‌داری و انواع	آن... ۴۶
کارکرد و حکم... ۴۷	
کتمان روزه... ۴۷	
نکات فقه الحدیثی روایات کتمان... ۴۸	
الف - احتمال تصحیف یا تنوع... ۴۸	
ب - خروج موضوعی روزه واجب از	شمول روایات کتمان... ۴۸

ج - گزاره‌های تلویحی -

ترغیبی... ۵۷

درس چهارم: آشنایی با آداب روزه‌داری در اسلام (۲)

افطاری دادن... ۵۹

تبیین اخلاقی و آثار معنوی افطاری دادن... ۵۹

ملاک افطاری دادن... ۶۱

ساختارشناسی استحباب افطاری دادن... ۶۳

سیره عملی معصوم... ۶۳

گزاره‌های تلویحی -

ترغیبی... ۶۳

سیره متشرعه... ۶۳

کارکردهای اجتماعی افطاری دادن... ۶۴

دعا هنگام افطار... ۶۴

ساختارشناسی استحباب دعا هنگام افطار... ۶۴

سیره... ۶۴

امر... ۶۵

آداب باطنی روزه... ۶۵

ساحت ظاهری و باطنی روزه... ۶۵

هدف‌شناسی آداب باطنی... ۶۶

جایگاه و گستره آداب باطنی روزه... ۶۶

انواع آداب باطنی روزه... ۶۷

درس پنجم: آشنایی با آداب مفطرات صوم (۱)

طرح بحث... ۷۰

کارکرد... ۷۱

اصطلاح شناسی... ۷۲

معناشناسی ترکیب مفطرات صوم... ۷۲

مفطر... ۷۲

صوم... ۷۳

تحلیل محتوایی مفطرات صوم... ۷۳

گونه‌شناسی مفطرات صوم... ۷۴

شروط عامه تحقق مفطرات... ۷۴

عنصر روانی... ۷۵

عنصر مادی... ۷۵

معناشناسی ساختار نهی در روایات مفطرات

صوم... ۷۵

درس ششم: آشنایی با مفطرات روزه (۲)

مفطر اول و دوم: خوردن و آشامیدن... ۷۸

اشاره... ۷۸

روایات... ۷۹

معناشناخت... ۸۰

ساختارشناسی دلالت تحریمی روایات... ۸۰

الف - کلید واژه... ۸۰

ب - مفهوم مخالف... ۸۱

کلیدواژه...۹۲	
اشتراک حکم...۹۳	
نکات فقه الحدیثی روایات...۹۳	
احکام فرعی مسئله...۹۵	
آرای فقیهان در مسئله...۹۵	
درس هشتم: آشنایی با مفطرات روزه (۳)	
اشتراک و اختلاف نظر فقیهان در حکم کذب در حال روزه...۹۸	
پیشینه تاریخی مسئله و خاستگاه اختلاف فقیهان...۹۹	
آرای سه‌گانه در مسئله انتساب دروغ...۹۹	
قول اول: فساد روزه و وجوب قضا و کفاره...۹۹	
الف - روایات...۱۰۰	
ب - اجماع...۱۰۰	
قول دوم: صحت روزه...۱۰۰	
ادله اثباتی...۱۰۱	
الف - اصل صحت...۱۰۱	
ب - مفهوم حصر...۱۰۱	
ادله نقضی...۱۰۲	
الف - ضعف سندی اخبار مسئله انتساب دروغ...۱۰۲	

نکات فقه الحدیثی روایات...۸۱	
مفطر سوم: سر فرو بردن در آب...۸۳	
اشاره...۸۳	
روایات...۸۴	
معناشناخت...۸۵	
رَمَس و غَمَس...۸۵	
رأس...۸۵	
الماء...۸۵	
ساختارشناسی دلالت روایات...۸۶	
الف - نهی...۸۶	
نکات فقه الحدیثی روایات...۸۶	
درس هفتم: آشنایی با مفطرات روزه (۳)	
دروغ بستن به خدا، پیامبر و امامان...۸۸	
روایات...۸۸	
معناشناخت...۹۰	
کذب...۹۰	
معیار کذب در روایات: عدم صدور سخن...۹۱	
کارکرد بازدارندگی...۹۱	
روشهای تشخیص...۹۲	
خدا، رسول و ائمه...۹۲	
ساختارشناسی حکمی...۹۲	

ب - تعارض اخبار با اصل

صحت و مفهوم حصر... ۱۰۲

ج - مخالفت اخبار با اجماع

فقها... ۱۰۲

نقد ادله قول دوم... ۱۰۳

قول سوم: احتیاط واجب... ۱۰۴

محقق بحرانی... ۱۰۴

شیخ انصاری... ۱۰۵

دیدگاه برخی فقیهان متأخر... ۱۰۶

شیخ حر عاملی... ۱۰۶

امام خمینی... ۱۰۶

درس نهم: آشنایی با مفطرات روزه (۴)

رفتارهای جنسی در حال روزه (۱)... ۱۰۸

مفطر پنجم: آمیزش جنسی... ۱۰۸

گزارش روایات... ۱۰۹

معناشناخت واژگان کلیدی... ۱۱۰

ساختارشناسی حکمی... ۱۱۱

الف - کلیدواژه... ۱۱۱

حد و اجتناب... ۱۱۱

کفار... ۱۱۱

ب - مفهوم مخالف... ۱۱۲

تبیین شکل منطقی

روایت... ۱۱۲

ج - اشتراک حکم... ۱۱۲

نکات فقه الحدیثی روایات... ۱۱۳

درس دهم: آشنایی با مفطرات روزه (۵)

رفتارهای جنسی در حال روزه (۲)... ۱۱۵

مفطر ششم: خارج شدن منی... ۱۱۶

اشاره... ۱۱۶

روایات... ۱۱۶

معناشناخت... ۱۱۸

واژگان... ۱۱۸

عَبَث... ۱۱۸

لَعِب... ۱۱۹

لَزِق... ۱۱۹

ساختارشناسی حکمی... ۱۱۹

الف - کلیدواژه... ۱۱۹

ب - اشتراک حکم... ۱۲۰

نکات فقه الحدیثی... ۱۲۱

درس یازدهم: رفتارهای مکروه در حال روزه (۱)

حکمت و هدف... ۱۲۳

اقسام رفتارهای مکروه... ۱۲۴

الفاظ صریح در کراهت... ۱۳۰
 تذکر... ۱۳۰
درس دوازدهم: رفتارهای مکروه در حال روزه (۲)
 رفتارهای جنسی تحریک‌آمیز... ۱۳۳
 روایات... ۱۳۴
 دسته نخست... ۱۳۴
 دسته دوم... ۱۳۵
 واژگان کلیدی... ۱۳۶
 ساختارشناسی حکمی... ۱۳۶
 فعل نهی... ۱۳۶
 لای نهی... ۱۳۷
 فعل امر... ۱۳۷
 واژگان صریح در کراهت... ۱۳۷
 نکات فقه الحدیثی... ۱۳۷
 آشنایی با آرای فقیهان... ۱۳۸
 دیدگاه فقیهان شیعی... ۱۳۸
 الف - کراهت مطلق... ۱۳۸
 ب - کراهت در صورت
 احتمال خروج منی... ۱۳۸
 دیدگاه ابن عربی... ۱۳۹
 رفتارهای تضعیف‌کننده بدن... ۱۳۹
 حمام کردن... ۱۴۰

دسته نخست: رفتارهای کاهنده
 سختی روزه... ۱۲۴
 پوشیدن لباس خیس... ۱۲۴
 فقه الحدیث... ۱۲۵
 دسته دوم: رفتارهای احتیاطی -
 حریمی... ۱۲۵
 دندان کشیدن... ۱۲۵
 فقه الحدیث... ۱۲۵
 مسواک زدن با چوب
 تر... ۱۲۶
 استنشاق و مضمضه زیاد آب
 بدون جهت... ۱۲۷
 فقه الحدیث... ۱۲۷
 سُعوط... ۱۲۷
 دسته سوم: رفتارهای گفتاری -
 بیانی... ۱۲۸
 سرودن و خواندن شعر... ۱۲۸
 فقه الحدیث... ۱۲۸
 سوگند خوردن... ۱۲۹
 جدال و نزاع لفظی... ۱۲۹
 ساختار حکمی کراهت در
 روایات... ۱۲۹
 فعل نهی... ۱۳۰

نکات فقه الحدیثی... ۱۴۰

درس سیزدهم: حجامت در آینه سنت و فقهت

حجامت در آینه سنت و فقهت... ۱۴۳

روایات... ۱۴۳

تذکر... ۱۴۴

واژگان کلیدی... ۱۴۵

ساختارشناسی حکمی... ۱۴۵

الف - جواز حجامت... ۱۴۵

کلیدواژه... ۱۴۵

سیره پیامبر و سیره

معصومان... ۱۴۵

ب - کراهت حجامت... ۱۴۶

کلیدواژه... ۱۴۶

صیغه نهی... ۱۴۶

مفهوم استثنا... ۱۴۶

مفهوم مخالف... ۱۴۶

ج - حرمت حجامت... ۱۴۷

کلیدواژه... ۱۴۷

نکات فقه الحدیثی... ۱۴۷

آشنایی با آرای فقیهان... ۱۴۷

دیدگاه فقیهان شیعی... ۱۴۷

محقق حلی... ۱۴۷

علامه حلی... ۱۴۸

محقق خوانساری... ۱۴۸

تعامل فقیهان شیعی با روایت «أفطر الحاجم
والمحجوم»... ۱۴۹

الف - احتمالات صدوق... ۱۴۹

ب - محقق حلی و خوانساری و تقد
روایت «أفطر الحاجم والمحجوم»... ۱۵۰

دیدگاه فقیهان اهل سنت... ۱۵۱

دیدگاه مناوی... ۱۵۲

دیدگاه شافعی... ۱۵۲

درس چهاردهم: آشنایی با کفارات صوم

معناشناخت کفاره... ۱۵۵

کفاره در لغت... ۱۵۵

کفاره در اصطلاح... ۱۵۶

کفاره صوم... ۱۵۷

الف - اقسام کفاره

صوم... ۱۵۸

۱. کفاره

تخیری... ۱۵۸

۲. کفاره

تعیینی... ۱۵۸

۳. کفاره

جمع... ۱۵۹

ایام البیض... ۱۷۴
سه روز آخر شعبان... ۱۷۵
نکات فقه الحدیثی... ۱۷۵
فهرست منابع و مأخذ... ۱۷۷
آثار منتشر شده دانشگاه قرآن و حدیث... ۱۸۲

ب - كفارة ابطال عمدی با
حلال و حرام... ۱۵۹
روزه رمضان... ۱۵۹
نکات فقه الحدیثی... ۱۶۰
۱. ابطال عمدی
كفارة افطار با
حرام... ۱۶۱
نکات فقه الحدیثی... ۱۶۲
شرایط عمومی كفارات صوم... ۱۶۲
الف - از روی علم و عمد... ۱۶۲
ب - عدم اكراه... ۱۶۳
ج - توان مالی و جسمی مكلف... ۱۶۴

درس پانزدهم: آشنایی با روزه‌های مستحبی

روزه‌های واجب... ۱۶۶
روزه‌های حرام... ۱۶۷
روزه‌های مکروه... ۱۶۷
روزه‌های مستحبی... ۱۶۸
روایات... ۱۶۸
روز عرفه... ۱۷۰
نکات فقه الحدیثی... ۱۷۱
روز جمعه... ۱۷۲
روز غدیر... ۱۷۲